

Spiritueel toerisme kan wonderen doen voor natuurbescherming

HET REINIGEN VAN DE ZIEL

Natuur kan een spirituele leegte vullen en de toerismesector kan daarop inspelen. Dat staat te lezen in een artikel in *Annals of Tourism Research* waaraan Bas Verschuuren, universitair docent Bos- en Natuurbeleid, mee schreef.

Tekst Rianne Lindhout • Foto shutterstock

Verschuuren doet al jaren onderzoek naar de spirituele band van mensen met natuur. 'Dit nieuwe onderzoek laat zien dat spiritualiteit een rol speelt bij het bezoeken van beschermde gebieden en dat de toerismebranche zulke ervaringen kan stimuleren.' Niet alleen in China, ook in Nederland: 'Twintig jaar geleden was het niet gangbaar, maar ook hier bezoeken mensen nu bijzondere oude bomen, doen ze aan yoga in de natuur of volgen ze een sjamanistische workshop.'

Verschuuren: 'De spirituele dimensie die wij in het Westen lange tijd weinig aandacht gaven, zit heel diep in ons verankerd en speelt een belangrijke rol in onze relatie met de natuur. Als het toerisme daarop inspeelt, kunnen spirituele ervaringen bezoekers en lokale beheerders doen beseffen dat natuurbescherming belangrijk is.' En dat is hard nodig: 'In de Chinese provincie Yunnan is 90 procent van de heilige bossen veranderd in rubberplantages. De restanten zijn het aanknopingspunt voor bos- en biodiversiteitsherstel in de regio geworden.'

Aan spiritueel toerisme zit ook een risico, erkent Verschuuren. 'We moeten een gebied waar kluzenaars in alle rust in

grotten wonen niet gaan platbombarderen met toeristen.' Hij presenteerde eerder internationale richtlijnen voor natuurbeheerders om de culturele en spirituele betekenis van natuur te erkennen en centraal te stellen in hoe we de natuur beschermen. Twee jaar later zijn die richtlijnen behoorlijk opgepakt. 'Een ministerie in Brazilië verzorgde al meer dan zestig workshops en cursussen voor

beleidsmakers en natuurbeheerders. Deze zomer verzorgen we zelf een workshop voor de FAO, de VN-voedsel- en landbouworganisatie, over hoe je culturele en spirituele waarden kunt gebruiken in het beheer van voedselsystemen in berggebieden.'

Spiritualiteit onderzoeken

Dat motiveert Verschuuren, hoe slecht het wereldwijd ook gaat met de natuur. 'Binnen onze leerstoelgroep Forest and Nature Conservation Policy is specifiek aandacht voor mens-natuurrelaties en dragen we bij aan sociaal-maatschappelijke verandering. De belangstelling groeit,

Spirituele piramide

Het onderzoek dat eind februari *Annals of Tourism Research* haalde, een wetenschappelijk tijdschrift over toerismestudies, is van promovendus Shaohua Wang van de universiteit van Girona (Spanje), onder begeleiding van onderanderen Verschuuren. Het betreft een piramidevormig model voor spiritueel toerisme dat Wang testte met interviews met bezoekers van Chinese natuurgebieden, beleidsmakers en toerismeprofessionals. Onderaan de piramide staan de mensen die een beschermd natuurgebied 'gewoon' bezoeken. Daarna komen de mensen die daarbij onverwacht een eerste spirituele ervaring hebben. Zo merkte iemand op diepere gedachten te krijgen bij het horen van verhalen over mensen uit het verleden. Op het volgende niveau staan de mensen die de gebieden speciaal bezoeken voor zo'n ervaring – bijvoorbeeld *flow*, je één voelen met de natuur, nadenken over wie je eigenlijk bent en wat je wilt. Een van de geïnterviewden zei: 'Het lijkt erop dat het bezoeken van zulke plaatsen onze ziel kan reinigen.' Het topje van de piramide bestaat uit de mensen die natuurgebieden bezoeken om er spirituele of religieuze activiteiten uit te oefenen.

zowel bij het bredere publiek als onder wetenschappers en studenten. In samenwerking met de stichting Natuur College verzorgen we nu vakken als Wild Perspectives en Anthropology of Basic Nature Skills, waarin het relationele leren in en van de natuur centraal staat. Onze nieuwe bijzonder hoogleraar Human-nature Relations in the Anthropocene, Maria Tengö heeft ook een belangrijke rol als verbinder en aanjager binnen de wetenschap. Deze ontwikkelingen helpen het onderzoek naar spiritualiteit in mens-natuurrelaties verder,' aldus Verschuuren. Zo laat onderzoek van promovendus Cathrien de Pater zien dat het mogelijk is de dimensies van spiritualiteit in bossen inzichtelijk te maken. Ze ontwikkelde hiervoor een conceptueel raamwerk, vergelijkbaar met de piramide van Shaohua Wang (zie kader).

'Dit type onderzoek is belangrijk, omdat het de analyse en interpretatie van spiritualiteit in bosbeheersplannen en bosbeleid mogelijk maakt.' Recent publiceerden De Pater en Verschuuren samen met andere onderzoekers hun analyse van spirituele dimensies in tien Canadese en tien Nederlandse bosbeheerplannen in *Forest Policy and Economics*. Opvallend is dat spiritualiteit niet alleen relevant is voor bosbeheer

in gebieden met inheemse mensen maar ook hier in Nederland.

Spiritueel beleid

Traditionele en nieuwe kennis over spiritualiteit kan de debatten over biodiversiteitsverlies en klimaatverandering verrijken, zegt Verschuuren. In beleidskringen groeit de belangstelling voor de rol van spiritualiteit in natuurbeheer. 'Wij kunnen nog veel leren van inheemse mensen en de rol die spiritualiteit speelt in hun band met de natuur. Inheemse volkeren zijn vaak animistisch; plaatsen, dieren en planten hebben een unieke spirituele essentie, wat bepalend is voor hoe zij leren van en omgaan met hun omgeving. Tijdens de VN-biodiversiteitstop eind vorig jaar in Canada, werd afgesproken dat 30 procent van al het land en water in 2030 beschermde natuur moet zijn en dat inheemse mensen hierbij een belangrijke rol vervullen.' Maar door toedoen van onder meer de EU bleef een verplichte wettelijke bescherming van inheemse leefgebieden uit en werd de nadruk gelegd op nieuwe beschermde gebieden die vaak minder effectief zijn. Inheemse leefgebieden alleen beslaan samen al bijna 30 procent van het aardoppervlak en bevatten naar sommige schattingen zo'n 80 procent van de biodiversiteit, maar ze hebben te maken met ontbossing, mijnbouw, infrastructurele ontwikkelingen en expansie van de landbouw. 'Het is dus maar zeer de vraag in welke mate de erkenning van inheemse mensen en hun spiritualiteit voldoende is om hieraan het hoofd te bieden.' ■

